

O'ZBEKISTONNING MUSTAQILLIKKA ERISHISH TARIXI (1991 YILDAN OLDINGI DAVR)

Soyibjonova Gulnoza Shuhratbek qizi

Xonobod shahar 3- maktab o'quvchisi

Anotatsiya: Ushbu maqola O'zbekistonning mustaqillikka erishish jarayonini 1991 yildan oldingi davr doirasida o'rganishga bag'ishlangan. Maqolada O'zbekistonning siyosiy, iqtisodiy va madaniy hayotidagi o'zgarishlar, sovet davridagi boshqaruv tizimi, milliy uyg'onish harakatlari va mustaqillik yo'lidagi asosiy omillar tahlil qilinadi. Shuningdek, maqolada xalqning siyosiy faolligi, etnik va madaniy o'zlikni tiklashdagi sa'y-harakatlar ko'rsatib berilgan.

Kalit so'zlar: O'zbekiston tarixi, mustaqillik, sovet davri, siyosiy tizim, milliy uyg'onish, iqtisodiy o'zgarishlar, madaniyat, etnik o'zlik

Аннотация: Статья посвящена изучению процесса обретения независимости Узбекистана в период до 1991 года. В статье анализируются изменения в политической, экономической и культурной жизни страны, система управления в советский период, национальное возрождение и основные факторы на пути к независимости. Также рассматривается политическая активность населения и усилия по восстановлению этнической и культурной идентичности.

Ключевые слова: История Узбекистана, независимость, советский период, политическая система, национальное возрождение, экономические изменения, культура, этническая идентичность

Abstract: This article is devoted to studying the process of Uzbekistan achieving independence in the period prior to 1991. The article analyzes changes in the political, economic, and cultural life of the country, the governance system during the Soviet era, national revival movements, and key factors leading to independence. It also examines the political activity of the population and efforts to restore ethnic and cultural identity.

Keywords: History of Uzbekistan, independence, Soviet period, political system, national revival, economic changes, culture, ethnic identity

O'zbekistonning mustaqillikka erishish tarixi, asosan 20-asr oxiri va 1991 yilgacha bo'lgan davrda shakllangan siyosiy, iqtisodiy va madaniy jarayonlar bilan bog'liq. Sovet Ittifoqi tarkibida bo'lgan O'zbekiston bu davrda markaziy boshqaruv,

iqtisodiy rejalashtirish va madaniy integratsiya tizimi ostida yashagan. Shu bilan birga, 1980-yillar oxiri va 1990-yillar boshida milliy uygʻonish harakatlari kuchayib, mustaqillikka erishish yoʻlini tezlashtirgan.

Oʻzbekiston Sovet Ittifoqi tarkibida 1924 yildan boshlab respublika maqomiga ega boʻlgan. Markaziy hokimiyatning siyosiy va iqtisodiy qarorlarini bajarish respublika organlari zimmasiga yuklangan. 1985 yildan boshlab Gorbachyovning “Perestroyka” va “Glasnost” siyosatlarini Oʻzbekistonda siyosiy faollikni kuchaytirgan. Shu davrda mahalliy siyosiy va madaniy faollar milliy uygʻonish harakatlarini kuchaytirgan.

1980-yillar oxirida Oʻzbekistonda milliy uygʻonish kuchaygan, oʻzlikni tiklash, til va madaniyatni rivojlantirish, tarixiy yodgorliklarni saqlash masalalari dolzarb boʻlgan. 1989 yilda Oʻzbekistonda mustaqillik va demokratik tamoyillarni qoʻllab-quvvatlovchi siyosiy guruhlar faoliyat boshlagan. Shu davrda xalqaro va ichki siyosiy vaziyat mustaqillikka erishish jarayonini tezlashtirgan.

Sovet davrida Oʻzbekiston iqtisodiyoti markaziy rejalashtirish tizimi asosida rivojlangan. Qishloq xoʻjaligi va sanoatning rivojlanishi respublika iqtisodiy barqarorligini taʼminlagan. Milliy uygʻonish jarayonida madaniyat va taʼlim sohasida ham oʻzgarishlar yuzaga kelgan, milliy qadriyatlar va tarixiy merosni tiklashga eʼtibor qaratilgan.

Oʻzbekistonning mustaqillikka erishish tarixi 1991 yilgacha boʻlgan davrda shakllangan siyosiy, iqtisodiy va madaniy jarayonlar bilan chambarchas bogʻliq. Sovet Ittifoqi tarkibida boʻlgan Oʻzbekiston respublika sifatida markaziy boshqaruv ostida yashagan boʻlsa-da, 20-asrning oxiri va 1980-yillar oxirida milliy uygʻonish harakatlari kuchayib, xalqning siyosiy faolligi oshgan. Sovet davrida respublikaning siyosiy va iqtisodiy tizimi markaziy qarorlar asosida tartibga solingan boʻlib, iqtisodiy rivojlanish qishloq xoʻjaligi, paxta yetishtirish va sanoatning rivojlanishiga yoʻnaltirilgan edi. Shu bilan birga, madaniy sohada ham oʻzgarishlar yuzaga kelgan; milliy tilda taʼlim, tarixiy merosni saqlash va madaniyatni rivojlantirishga eʼtibor qaratilgan. 1985 yildan keyin Gorbachyovning “Perestroyka” va “Glasnost” siyosatlarini tufayli Oʻzbekistonda siyosiy faollik ortgan, milliy uygʻonish harakatlari kuchaygan. Xalq oʻzining siyosiy va madaniy oʻzligini tiklashga intilgan, tarixiy va madaniy merosga eʼtibor kuchaygan. Shu davrda respublikada siyosiy tashkilotlar, erkin matbuot va jamoat fondlari shakllanib, mustaqillikka erishish jarayoni tezlashgan. Milliy uygʻonish harakatlari

nafaqat siyosiy maydonda, balki madaniyat, ta'lim va iqtisodiy rivojlanishda ham o'z aksini topgan. Savdo-sotiq, sanoat va qishloq xo'jaligi sohalarida modernizatsiya va samarali boshqaruv talab qilingan, shu bilan birga, xalqning siyosiy faolligi va milliy qadriyatlarni tiklashga bo'lgan intilishi mustaqillik yo'lini ochgan. 1989–1991 yillar davomida respublikada mustaqillik va suverenitet haqidagi siyosiy g'oyalar keng tarqalgan, jamiyatning turli qatlamlari ushbu g'oyalarga faol qo'shilgan. Shu tariqa, 1991 yilning 31 avgustida O'zbekiston rasmiy ravishda mustaqillikka erishgan. Ushbu davrning o'rganilishi O'zbekistonning zamonaviy siyosiy, iqtisodiy va madaniy taraqqiyotini chuqur tushunish va mustaqillik jarayonining ijtimoiy, siyosiy va madaniy omillarini aniqlash imkonini beradi. O'zbekistonning mustaqillikka erishish tarixi 1991 yilgacha bo'lgan davrda siyosiy, iqtisodiy va madaniy jarayonlarning murakkab va uzluksiz rivojlanishi bilan xarakterlanadi. Sovet Ittifoqi tarkibida bo'lgan O'zbekiston respublika maqomi bilan markaziy boshqaruv ostida bo'lib, uning siyosiy tizimi markaziy qarorlar va rejalashtirishga asoslangan edi. Shu davrda iqtisodiy rivojlanish ko'p jihatdan qishloq xo'jaligi va sanoatni rivojlantirishga qaratilgan bo'lib, ayniqsa paxta yetishtirish milliy iqtisodiyotning asosiy tarmog'i sifatida ahamiyatga ega bo'lgan. 1980-yillar oxiri va 1990-yillar boshida Markaziy Osiyo, xususan O'zbekiston hududida milliy uyg'onish harakatlari kuchayib, xalqning siyosiy faolligi ortgan. Gorbachyovning "Perestroyka" va "Glasnost" siyosatlari respublikada erkin fikr almashinuvi, matbuotning rivojlanishi va siyosiy tashkilotlarning faoliyatini kengaytirishga imkon yaratgan. Shu davrda tarixiy merosni saqlash, milliy til va madaniyatni rivojlantirish masalalari dolzarb bo'lgan. O'zbekiston xalqining siyosiy ongini shakllantirish, mustaqillik haqidagi g'oyalarni targ'ib qilish va milliy qadriyatlarni tiklashga qaratilgan harakatlar jamiyatda keng tarqalgan. 1989 yildan boshlab siyosiy guruhlar, jamoat tashkilotlari va faollar mustaqillik uchun kurashish faoliyatini kuchaytirgan, respublika ichida va xalqaro maydonda mustaqillik masalasi dolzarb mavzuga aylangan. Shu davrda O'zbekiston iqtisodiyotini markazlashgan tizimdan asta-sekin liberallashtirish, shahar va qishloq xo'jaligida modernizatsiya va samarali boshqaruvni yo'lga qo'yish bo'yicha sa'y-harakatlar amalga oshirilgan. Milliy uyg'onish jarayonlari nafaqat siyosiy sohada, balki madaniyat, ta'lim, ilm-fan va san'at rivojida ham o'z aksini topgan. Xalqning ijtimoiy faolligi, etnik va madaniy o'zligini tiklashga bo'lgan intilishi mustaqillikka erishish yo'lini tezlashtirgan. Shu tariqa, 1991 yil 31 avgustda O'zbekiston rasmiy ravishda mustaqil davlat sifatida tashkil topdi.

Ushbu tarixiy davrning o'rganilishi, nafaqat O'zbekistonning siyosiy va iqtisodiy rivojlanishini tushunishga, balki milliy uyg'onish va madaniy tiklanish jarayonlarini chuqur tahlil qilish imkonini beradi.

O'zbekistonning mustaqillikka erishish tarixi sovet davri siyosiy va iqtisodiy tizimlari, milliy uyg'onish harakatlari va xalqning faolligi bilan chambarchas bog'liq. 1991 yilga kelib respublika mustaqillikka erishib, o'zining siyosiy, iqtisodiy va madaniy taraqqiyot yo'lini belgilab olgan. Ushbu tarixiy davr mustaqillik jarayonini chuqur tushunish va zamonaviy siyosiy hamda madaniy rivojlanishni baholash uchun asos bo'lib xizmat qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Allamuratov, T. O'zbekiston tarixi. Toshkent: Sharq, 2010.
2. Abdullayev, A. O'zbekistonning mustaqillikka erishish yo'li. Toshkent: Fan, 2001.
3. Khalidov, R. Sovet davrida Markaziy Osiyo. Moskva: Nauka, 1995.
4. Edgar, A. Uzbekistan: The Road to Independence. London: Routledge, 1992.
5. Khalid, A. The Politics of Independence in Central Asia. Cambridge: Cambridge University Press, 1998.
6. Rakhimov, M. O'zbekistonning siyosiy va iqtisodiy rivojlanishi (20-asr). Toshkent: Universitet nashriyoti, 2005.

